* * *

ÚVOD

Prežívame jedinečné obdobie, ktoré definuje našu éru. Mnohé z našich starých istôt sú preč bez ohľadu na náš svetonázor alebo presvedčenie. Či už sme kresťanmi, alebo nie, pandémia koronavírusu nás všetkých znepokojuje a uvádza do pomykova. Ako o nej premýšľame a ako sa s touto situáciou vyrovnávame?

Obsahom tejto brožúrky sú moje úvahy o tom, čo práve teraz na celom svete zažívame. Začal som ju písať pred týždňom, no odvtedy sa mnohé veci rýchlo zmenili. A bezpochyby sa zmenia opäť. Názory, ktoré tu vyjadrujem, sú moje vlastné a nemali by sa spájať s univerzitou či organizáciami, s ktorými spolupracujem. Určite sa tu vyskytnú drobné chyby či nedostatky, za ktoré sa vopred ospravedlňujem.

Pozývam ťa, čitateľ, aby si sa na túto knihu pozeral takto: Sedíme spolu v kaviarni a ty si mi položil otázku, ktorá sa nachádza na obale knihy. Položím svoju šálku kávy a pokúsim sa ti dať úprimnú odpoveď. Tým, čo bude nasledovať, sa ti pokúsim poskytnúť útechu, podporu a dať nádej.

* * *

POCIT ZRANITEĽNOSTI

Je to celkom zvláštne. Som v Anglicku, je marec 2020, mám vyše sedemdesiat, sedím doma so svojou manželkou, sledujeme televíziu, kde nás minister zdravotníctva informuje, že možno budeme musieť zostať v domácej izolácii na štyri mesiace, aby sme sa pokúsili vyhnúť pandémii koronavírusu, ktorá zachvátila svet. (Existuje veľa koronavírusov a tento sa volá Covid-19, aj keď v tejto knihe budeme väčšinou používať len pojem koronavírus.) Je ťažké pochopiť, že táto pandémia má potenciál byť najhoršou pandémiou vôbec a že všetky naše súčasné odhady, aké bude mať následky, pravdepodobne ďaleko zaostávajú za realitou. Jej rozsah a záber znejú ako niečo zo sci-fi filmu. Ale aj tak sa to skutočne deje.

Nikdy predtým sme v Anglicku nezažili obmedzenie pohybu medzi mestami či dokonca krajinami, zatváranie hraníc, zákaz cestovania, obmedzenie všetkých služieb okrem tých nevyhnutných, zákaz veľkých športových podujatí a ticho miest a veľkomiest, ktoré kričia strachom a samoizoláciou. Tempo, ktorým sa pandémia rozširuje, vystavuje národné systémy zdravotníctva enormnému náporu, kým výroba nevyhnutných produktov sa zintenzívnila ako nikdy predtým.

Európa sa stala centrom pandémie, ktorá vznikla v Číne.[1] Na jednej strane v televízii vysielajú reportáže o prázdnych uliciach, prázdnych regáloch v supermarke-

toch, prázdnych športových štadiónoch a prázdnych kostoloch; zatiaľ čo na druhej strane sa zapĺňajú nemocnice a sú potrebné ďalšie lôžka. Pracovné miesta a podnikanie sú v ohrození. Svet je zaplavovaný strachom, ktorý každým dňom narastá, keďže táto situácia zasahuje stále viac ľudí.

Jedným zo závažných dôsledkov koronavírusu je celosvetový pocit väčšej zraniteľnosti. Mnohí z nás si už zvykli na celkom stabilný svet, kde bol život pomerne predvídateľný. A teraz sa zdá, že sa to všetko rozpadáva. Veci, s ktorými sme vždy počítali, zrazu nemáme. Cítime sa nechránení ako nikdy predtým a celú situáciu vôbec nemáme pod kontrolou. Ľudia sa boja o svoje zdravie, fyzické aj psychické; o svoje rodiny a priateľov, zvlášť o tých starších a chorľavých; o svoje sociálne väzby, o zásoby jedla, o svoje pracovné miesta a ekonomické zabezpečenie a o veľké množstvo ďalších vecí.

V takejto neistej a nestabilnej situácii je veľmi ľahké stratiť schopnosť zostať nad vecou. Koniec koncov, zdá sa, že máme trochu problém prijať štatistiky ročných úmrtí na chrípku. Úrad verejného zdravotníctva v Anglicku (Public Health England) odhaduje, že za ostatných päť rokov v Anglicku každoročne zomrelo priemerne 17 000 ľudí; v Spojených štátoch centrá pre kontrolu chorôb a prevenciu uvádzajú údaje od októbra 2019 do marca 2020 – ide o 23 000 až 59 000 nakazených. Rovnako odhadujú aj to, že v roku 2019 na cestách vo svete zomrelo 1,35 milióna ľudí. Koronavírus nás však aj tak desí viac než čokoľvek zo spomínaného pre obrovský roz-

---

[1] *Správa Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) – Spoločná čínska misia – Koronavírus 2019 (China Joint Mission on Coronavirus Disease 2019) (COVID-19)* (feb. 2020).

sah a exponenciálny nárast výskytu a jeho realisticky odhadovaný potenciál zabiť veľké množstvo ľudí. Príliš dobre si uvedomujem, že kým budete toto čítať, počty tých, čo zomreli na koronavírus, budú ešte oveľa vyššie, než sú teraz, keď tieto riadky píšem.

Francis Collins, riaditeľ Národného inštitútu zdravia v Spojených štátoch amerických, v rozhovore pre *The Atlantic*, ktorý stojí za prečítanie v celom rozsahu, vysvetľuje, čo ho na tomto víruse prekvapilo najviac:

> *„Miera, akou sa dá tak rýchlo prenášať. Je vyššia než pri SARS. Pred 18 rokmi sa preň svet ocitol vo veľmi desivej situácii, ale nikdy sme nedosiahli také množstvo nakazených či úmrtí, aké priniesol koronavírus, pretože SARS sa takto neprenášal. SARS sa prenášal len prostredníctvom ľudí, ktorí boli naozaj veľmi chorí. Zatiaľ čo koronavírus, ako sa zdá, prenášajú aj ľudia, ktorí sú chorí len minimálne alebo ktorí vôbec nemajú príznaky ochorenia..."* [2]

Ako by sme na toto všetko mali reagovať? Je vôbec možné rozlíšiť dôležité od nepodstatného? Ako sa môžeme vyhnúť panike a hystérii?

Podobná situácia

V minulosti sa už vyskytli podobné pandémie. Najstarší zaznamenaný prípad je pravdepodobne takzvaný Anto-

---

[2] Riaditeľ Národného inštitútu zdravia (NIH): „Sme na exponenciálnej krivke" v *The Atlantic*, 17. marca 2020.

nínsky či Galénov mor v rokoch 165 až 180 po Kristovi. Nie je isté, o akú chorobu išlo, ale domnievame sa, že to boli osýpky alebo kiahne; táto nákaza zabila okolo 5 miliónov ľudí. Potom nasledoval Justiniánsky mor (541 až 542 po Kristovi). V tomto prípade šlo o zápalové ochorenie, ktoré sa prenieslo zo zvierat (potkanov) cez blchy na ľudí. Odhaduje sa, že naň zomrelo vyše 25 miliónov ľudí.

V 14. storočí sa objavila ďalšia zápalová epidémia známa ako Čierna smrť (1346 až 1353), ktorá zabila odhadom od 70 do 100 miliónov ľudí, ktorí žili v Európe a Ázii – tento pľúcny mor zredukoval svetovú populáciu približne o 20 percent.

Oveľa neskôr poznačili dejiny niekoľké pandémie cholery v 19. storočí a začiatkom 20. storočia, pri ktorých zomrelo vyše milióna ľudí. Pandémia chrípky v rokoch 1918 až 1920 vzala život 20 až 50 miliónom ľudí. Počas môjho života zomreli v rokoch od 1956 do 1958 dva milióny ľudí na Ázijskú chrípku a neskôr ďalší milión na chrípku z Hongkongu (1968 až 1969). Pandémia HIV/AIDS, ktorá vrcholila od roku 2005 do 2012, má na svedomí celkovo okolo 32 miliónov obetí.[3] Všetky tieto prípady sú klasifikované ako pandémie.

Okrem toho vypuklo mnoho epidémií ako ebola či SARS, ktoré boli geograficky ohraničené, a preto sa nepovažovali za pandémiu. Pomerne nedávno, pred 120 rokmi, považovali ľudia na Západe epidémie – týfusu, tuberkulózy, cholery a iných chorôb – za súčasť normálneho života.

Koronavírus, podobne ako zápalový mor, sa pravdepodobne objavil u zvierat a rozšíril sa na ľudí. Teraz ži-

---

[3] mphonline.org/worst-pandemics-inhistory (sprístupnené 20. marca 2020).

jeme v 21. storočí, ktoré sa spája s obrovským pokrokom v chápaní chorôb a medicíny a toto pravdepodobne u mnohých ľudí vyvolalo dojem spokojnej predstavy, že pandémie už istotne patria len do minulosti. A až teraz si začíname uvedomovať, že to tak nie je. Ako odpovieme na tieto nové okolnosti?

Kde je Boh?

V minulosti sa ľudia v časoch nešťastia hrnuli do kostolov a národní predstavitelia vyzývali na modlitbu. Takéto udalosti sú dnes zriedkavé, hoci aspoň niekoľko predstaviteľov národa prosilo o modlitbu – rovnako ako aj, samozrejme, mnohí cirkevní predstavitelia po celom svete. Predseda Najvyššieho súdu Južnej Afriky Mogoeng predniesol pamätnú výzvu: *„Moja výzva smeruje k všetkým, ktorí sa vedia modliť, aby modlitbu, počnúc dneškom, vnímali ako absolútnu nevyhnutnosť.“* [4]

Lenže v dnešných časoch má čoraz menej ľudí vo svojom živote nejaký rozmer Boha. Odkedy sa po celom svete zatvárajú kostoly, aby sa obmedzilo šírenie vírusu, mnohí si kladú otázku, kde je Boh – a teda, či tu vôbec niekde je. Je v nepochopiteľnej karanténe a samoizolácii? Kde alebo u koho môžeme nájsť útechu či nádej?

---

[4] citizen.co.za/news/south-africa/courts/2256298/pray-in-groups-ofno-more-than-70-twice-a-week-forthe-sake-of-sa-mogoeng (sprístupnené 20. marca 2020).

OBSAH

ÚVOD 1

POCIT ZRANITEĽNOSTI 2

Podobná situácia 4

Kde je Boh? 6

KATEDRÁLY A SVETONÁZORY 7

Zrúcané chrámy 8

Čo spôsobuje bolesť? 12

Katastrofy a svetonázory 13

MÔŽE POMÔCŤ ATEIZMUS? 16

Prečo nemôže? 19

Problém pre kresťanstvo 24

AKO MÔŽE EXISTOVAŤ KORONAVÍRUS, AK EXISTUJE MILUJÚCI BOH? 26

Podstata vírusov 26

Podstata ľudskosti 29

Prečo sú veci také, aké sú 31

Hranica medzi dobrom a zlom 34

Iná otázka 35

DÔKAZ LÁSKY 37

Dve koruny 40

V BOŽEJ OPTIKE 42

Dbať na radu 42

Zachovávať perspektívu 43

Milovať svojho blížneho 45

Pamätať na večnosť 47

Výstup 49

ZÁVEREČNÁ POZNÁMKA 54

John C. Lennox
Where is God in a Coronavirus World?

© John C. Lennox, The Good Book Company, 2020
Preklad © Mgr. Lenka Böhmová 2020
Slovenské vydanie © Vydavateľstvo DON BOSCO 2020
Všetky práva vyhradené.

John C. Lennox
Kde je Boh vo svete koronavírusu?

Vydalo Vydavateľstvo DON BOSCO,
Miletičova 7, 821 08 Bratislava 2,
v roku 2020 ako svoju 638. publikáciu.

NIHIL OBSTAT ThLic. Pavol Grach, PhD.

Zodpovedná redaktorka Mgr. Barbora Okruhľanská
Jazyková úprava Mgr. Mária Krupová
Sadzba Vydavateľstvo DON BOSCO

www.donbosco.sk
donbosco@.donbosco.sk

ISBN 978-80-8074-485-4